

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра медичної реабілітації, валеології та оздоровчих технологій в спорті

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 20. Професійна етика та комунікативна культура

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
спеціальність I7 Терапія та реабілітація
освітньо-професійна програма «Фізична терапія, ерготерапія»
форма(и) здобуття освіти денна

Київ-2025 рік

ЗМІСТ

1	Загальна інформація про навчальну дисципліну.....	4
2	Опис навчальної дисципліни	5
2.1	Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	5
2.2	Міждисциплінарні зв'язки:.....	6
3	Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми.....	7
4	Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми.....	8
5	Структура та обсяг навчальної дисципліни	9
5.1	Тематика семінарських занять	10
5.2	Тематика практичних занять	15
5.3	Тематика лабораторних занять	15
5.4	Тематика самостійної роботи здобувачів.....	15
6	Інформація про індивідуальне завдання.....	15
6.1	Орієнтовні теми практичних завдань (ситуативних кейсів)	16
6.2	Орієнтовні теми рефератів.....	16
6.3	Орієнтовні теми презентацій	17
7	Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни	17
8	Політика дисципліни	18
9	Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача	19
9.1	Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.	19
9.2	Методи контролю та оцінювання	20
9.3	Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.	21
9.4	Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми підсумкового (семестрового) контролю.	23
9.5	Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті	24
10	Рекомендовані джерела інформації	25

1 Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1. Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Професійна етика та комунікативна культура, ОК20
1.2. Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова, цикл професійної підготовки
1.3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	1-й рік навчання, 2-й семестр
1.4. Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин, в тому числі:	90
● аудиторні години	44
Лекції	14
семінарські заняття	30
● самостійна робота	46
1.5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
1.6. Інформація про консультації	Згідно затвердженого графіка консультацій
1.7. Мова викладання	українська
1.8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача(ів) (науковий ступінь, вчене звання)	кандидат біологічних наук, доцент Коваленко Вікторія Володимирівна
1.9. Контактна інформація викладача	kovalenko.viktoriiia@tnu.edu.ua

2 Опис навчальної дисципліни

Анотація дисципліни. Програму навчальної дисципліни «Професійна етика та комунікативна культура» розроблено відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів за спеціальністю І7 «Терапія та реабілітація». Дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про етичні засади професійної діяльності фізичного терапевта та розвиток комунікативної культури як важливої складової ефективної реабілітаційної практики.

Вивчення дисципліни забезпечує засвоєння теоретичних положень і практичних підходів до дотримання професійних етичних норм у сфері фізичної терапії, формування відповідального ставлення до пацієнта, його прав, гідності та індивідуальних потреб. Особлива увага приділяється етичним принципам взаємодії фізичного терапевта з пацієнтами, їхніми родинами, а також з іншими фахівцями мультидисциплінарної реабілітаційної команди.

У процесі опанування дисципліни здобувачі вищої освіти набувають знань щодо професійної відповідальності фізичного терапевта, особливостей прийняття рішень у складних і неоднозначних професійних ситуаціях, а також шляхів запобігання етичним порушенням у реабілітаційній практиці. Значне місце відводиться формуванню комунікативних навичок, необхідних для встановлення довірливих взаємин з пацієнтом, підтримки його мотивації до реабілітації, ефективного пояснення цілей і методів фізичної терапії.

Дисципліна також орієнтована на розвиток здатності до конструктивного спілкування у складних та конфліктних ситуаціях, формування навичок професійної самопрезентації та підтримання позитивного професійного іміджу фізичного терапевта. Розглядаються питання мовної культури, невербальної комунікації, етики ділового спілкування та комунікації в медичній документації.

Отримані під час вивчення дисципліни знання та вміння є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та реабілітації, сприяють підвищенню якості реабілітаційних послуг і є підґрунтям для подальшого вивчення клінічних дисциплін, проходження практичної підготовки та здійснення професійної діяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів, які охоплюють питання професійної етики фізичного терапевта та формування його комунікативної культури, і забезпечує послідовне та системне формування загальних і фахових компетентностей здобувачів вищої освіти.

2.1 Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Мета дисципліни «Професійна етика та комунікативна культура» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти системи знань про етичні засади професійної діяльності фізичного терапевта та розвитку комунікативної культури як необхідної складової ефективної, безпечної та пацієнтоорієнтованої реабілітаційної практики, а також у набутті умінь і

навичок професійної взаємодії з пацієнтами, їхніми родинami та членами мультидисциплінарної команди.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- сформуванати у здобувачів вищої освіти уявлення про професійну етику фізичного терапевта, її роль і значення у системі охорони здоров'я та реабілітації;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з основними етичними принципами професійної діяльності, нормами поведінки та професійної відповідальності у фізичній терапії;
- забезпечити засвоєння знань щодо етичних аспектів взаємодії фізичного терапевта з пацієнтами різних вікових і клінічних груп, з урахуванням їхніх прав, гідності та індивідуальних потреб;
- сформуванати розуміння особливостей етичної та професійної взаємодії у складі мультидисциплінарної реабілітаційної команди;
- розвинути комунікативні навички, необхідні для встановлення довірливих взаємин з пацієнтами та їхніми родинami, пояснення цілей і методів фізичної терапії, підтримки мотивації до реабілітації;
- сформуванати здатність до конструктивного спілкування у складних і конфліктних професійних ситуаціях, а також навички професійної самопрезентації та підтримання позитивного професійного іміджу фізичного терапевта.

2.2 Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити:

ОК14. Основи фізичної терапії. Вступ до спеціальності

ОК 34. Основи ерготерапії

Постреквізити:

ОК 9. Педагогіка і психологія

ОК24. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях опорно-рухового апарату

ОК25. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях нервової системи

ОК 26. Фізична терапія, ерготерапія в акушерстві та гінекології

ОК 27. Фізична терапія, ерготерапія у педіатрії

ОК 28. Фізична терапія, ерготерапія у внутрішній медицині

ОК 29. Фізична терапія, ерготерапія при хірургічних захворюваннях та онкології.

ОК 33. Організація надання реабілітаційної допомоги особам з особливими потребами

ОК 36. Громадське здоров'я в системі покращення та відновлення здоров'я населення

ОК 38. Організація реабілітаційних заходів постраждалим внаслідок бойових дій

ОК 39. Догляд за важкохворими та неповносправними

Формат проведення дисципліни

Навчальний процес з дисципліни «Професійна етика та комунікативна культура» здійснюється із застосуванням змішаної форми навчання, що передбачає поєднання очної (аудиторної) та дистанційної складових. Освітня діяльність організовується як у синхронному режимі, під час проведення занять в аудиторії або в форматі онлайн-взаємодії, так і в асинхронному форматі, який орієнтований на самостійне опрацювання навчального матеріалу та виконання індивідуальних завдань здобувачами вищої освіти.

У межах вивчення дисципліни використовуються різноманітні методи та форми навчання, зокрема лекції з елементами проблемного викладу, інтерактивні та пояснювально-аналітичні методи, аналіз навчальних і професійно орієнтованих ситуацій, обговорення етичних аспектів діяльності фізичного терапевта та особливостей професійної комунікації. Значна увага приділяється розвитку навичок аргументованого висловлювання, критичного осмислення навчального матеріалу, роботі з методичними матеріалами, кейсами та виконанню самостійних і тестових завдань із подальшим обговоренням результатів.

Для забезпечення дистанційної складової освітнього процесу використовується віртуальне навчальне середовище Google Classroom, у якому розміщуються навчально-методичні матеріали, завдання для самостійної роботи та інформаційні повідомлення. Проведення лекційних і практичних занять в онлайн-форматі може здійснюватися з використанням сервісу Google Meet.

Комунікація між викладачем і здобувачами вищої освіти з організаційних та навчальних питань підтримується за допомогою засобів корпоративної електронної пошти.

3 Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми

ІК1 Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми професійної діяльності фізичного терапевта з відновлення порушених рухових та пов'язаних з ними функцій опорно-рухового апарату, нервової, серцево-судинної та дихальної систем, які забезпечують активність та участь осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп.

ЗК 07. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі

знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 02. Здатність враховувати у практичній діяльності медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії.

СК 07. Здатність провадити професійну діяльність для відновлення чи підтримки здоров'я пацієнта/клієнта відповідно до законів і правил, що регулюють практику фізичної терапії як самостійної професії, а також відповідних законодавчих та нормативних актів, етичного кодексу та професійного стандарту, загальнонаціональних цінностей та традицій населення України.

СК 08. Здатність ефективно спілкуватися, зокрема навчати пацієнта/клієнта, його родину й опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та обмежень життєдіяльності та популяризувати здоровий спосіб життя.

4 Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми

Шифр РН	Програмні результати навчання	Методи навчання	Засоби діагностики / методи оцінювання
РН 03	Дотримуватися етики професійного спілкування, діяти етично дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	Лекції з проблемно-аналітичним викладом етичних норм професійної діяльності, семінарські заняття з обговоренням етичних дилем і професійних ситуацій, робота з ситуаційними кейсами, самостійне опрацювання навчальних матеріалів	Усні опитування під час семінарських занять, тестування з питань професійної етики та доброчесності, аналіз ситуаційних кейсів, оцінювання активності участі в обговореннях
РН 13	Проводити пацієнтоцентричну практичну діяльність за узгодженням із пацієнтом/клієнтом, його родиною/опікунами, членами мультидисциплінарної команди згідно нормативно-правових	Лекційні заняття з акцентом на пацієнтоцентричний підхід, семінарські заняття з моделюванням комунікативних ситуацій, аналіз взаємодії в мультидисциплінарній команді, обговорення професійних кейсів	Усні опитування, оцінювання практичних робіт, аналіз ситуаційних кейсів, оцінювання презентацій, поточний тестовий контроль

	вимог та норм професійної етики.		
PH 16	Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, зокрема у мультидисциплінарній команді.	Вправи на відпрацювання візуального контакту, дистанції, тактильної комунікації та віддзеркалення. Запис комунікації студента з подальшим переглядом та детальним аналізом невербальних сигналів (міміки, жестів). Робота в малих групах, що імітують мультидисциплінарну команду (лікар, фізичний терапевт, ерготерапевт, психолог).	Оцінка колег (Peer assessment), командний звіт, відео-аналіз
PH 17	Проводити інструктаж та навчання пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, опікунів.	Лекції з методики навчання та інструктування, практичні заняття з відпрацювання комунікаційних навичок	Усне опитування, оцінювання практичних робіт і презентацій, тестування після кожного модуля.

5 Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин			
	усього годин	денна форма навчання		
		Л	Сем	СР
1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 1. ЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ДЕОНТОЛОГІЯ В МЕДИЦИНІ	34	6	12	16
Тема 1.1. Поняття професійної етики та її місце у системі охорони здоров'я. Історія виникнення, основні принципи (автономія, небайдужість, справедливість). Передумови розвитку професійної етики. Етичні моделі в медицині. Основні принципи біомедичної етики. Нормативні документи	10	2	4	4
Тема 1.2. Біоетичні основи професійної діяльності в галузі охорони здоров'я. Ятрогенії в медицині. Повага до гідності, автономії та прав пацієнта. Моделі взаємин лікаря і пацієнта. Комунікація та фактори що сприяють зниженню рівня спілкування. Лікарські помилки та ятрогенії	12	2	4	6
Тема 1.3. Спеціальні питання медичної етики. Проблеми проведення наукових досліджень на людині та тваринах. Етичні проблеми впровадження нанотехнологій у медицину. Сучасні етичні проблеми, пов'язані з втручанням в репродукцію людини. Етичні проблеми прикладних генетичних технологій	12	2	4	6

1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 2. КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	56	8	18	30
Тема 2.1. Основи професійної комунікації у галузі охорони здоров'я Комунікація як складова професійної діяльності фізичного терапевта. Вербальна і невербальна комунікація у реабілітаційному процесі. Стили професійного спілкування. Вплив комунікативної поведінки фахівця на мотивацію та прихильність пацієнта до реабілітації.	14	2	4	8
Тема 2.2. Комунікація з пацієнтом та його родиною. Особливості спілкування з пацієнтами різних вікових груп. Комунікація з родичами та доглядальниками. Пояснення цілей, методів і очікуваних результатів фізичної терапії доступною мовою. Робота з емоційними реакціями пацієнта: страх, біль, тривога, фрустрація. Етичні та комунікативні аспекти підтримки пацієнта під час тривалого реабілітаційного процесу.	14	2	4	8
Тема 2.3. Комунікативні навички у складних і конфліктних ситуаціях. Професійна поведінка фізичного терапевта у складних комунікативних ситуаціях. Причини та види конфліктів у реабілітаційній практиці. Стратегії конструктивного спілкування та деескалації конфліктів. Комунікація з агресивними, немотивованими або критично налаштованими пацієнтами. Профілактика професійного вигорання через розвиток комунікативної компетентності.	16	2	6	8
Тема 2.4. Комунікативна культура та професійний імідж фізичного терапевта. Професійний імідж фізичного терапевта як складова довіри пацієнтів. Мовна культура, зовнішній вигляд, етика поведінки та самопрезентація. Комунікація у медичній документації та електронному середовищі. Значення етичної та комунікативної культури для професійного розвитку фізичного терапевта та підвищення якості реабілітаційної допомоги.	12	2	4	6
РАЗОМ	90	14	30	46
<i>годин</i>				
<i>Кредитів</i>	3			
<i>Підсумковий (семестровий) контроль</i>	<i>залік</i>			

5.1 Тематика семінарських занять

П/н	Теми семінарських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
1.	Тема: Історія та філософський фундамент медичної етики (4 год) Семінарське заняття №1 <i>Мета заняття:</i> Сформувати розуміння еволюції етичних поглядів у медицині; проаналізувати історичні моделі відносин «лікар-пацієнт» та усвідомити роль етики як регулятора професійної діяльності.	4

П/н	Теми семінаських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розгляд історичних етапів розвитку медичної етики: Модель Гіппократа («не зашкодь»), Модель Парацельса (патерналізм та концепція «благодіяння»), Деонтологічна модель (Бентам, Петров): обов'язок перед пацієнтом та державою. - аналіз біоетики, як нового етапу переходу від вузькопрофесійної медичної етики до глобальної біоетики. - аналіз етичних моделей взаємодії лікаря та пацієнта за Р. Вітчем: інженерна, пастирська, колегіальна та контрактна <p>Семінарське заняття №2</p> <p>Мета заняття: Опанувати чотири основні принципи біоетики (за Т. Бічампом та Дж. Чілдрессом); навчитися застосовувати законодавчі та етичні норми у практичних ситуаціях.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розгляд фундаментальних принципів біомедичної етики: автономія, небайдужість, справедливість, ненанесення шкоди. інформована згода: як ключовий механізм реалізації принципу автономії. - аналіз нормативно-правової бази: Міжнародні документи (Гельсінська декларація, Женевська декларація, Етичний кодекс лікаря). Законодавство України про охорону здоров'я та етичні аспекти професійної таємниці - характеристики етичних комітетів: їх роль у вирішенні складних клінічних та дослідницьких кейсів. 	
2.	<p>Тема 1.2. Комунікація та моделі взаємин у системі «лікар-пацієнт» (4 год)</p> <p>Семінарське заняття №3</p> <p>Мета заняття: Опанувати навички побудови етичного діалогу; навчитися розрізняти моделі взаємодії та ідентифікувати бар'єри, що заважають ефективному лікуванню.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз прав пацієнта та етичних обов'язків фізичного терапевта; – обговорення меж автономії пацієнта та професійної відповідальності фахівця; – право на інформацію та право на таємницю (конфіденційність). – розгляд класичних та сучасних моделей взаємин: <p>Семінарське заняття №4</p> <p>Мета заняття: Проаналізувати причини виникнення небажаних наслідків медичних втручань; сформулювати відповідальне ставлення до помилок та вивчити механізми запобігання ятрогеніям.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розгляд поняття ятрогенії: класифікація ятрогеній: медикаментозні, маніпуляційні, словесні, інфекційні. - обґрунтування юридичного та етичного визначення помилки (добросовісна помилка без наміру). 	4

П/н	Теми семінаських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<p>- визначення причин помилок: об'єктивні (недосконалість науки) та суб'єктивні (недостатність досвіду).</p> <p>- етика визнання помилки, корпоративна солідарність чи чесність перед суспільством: етична дилема.</p>	
3.	<p>Тема 1.3. Етика наукових досліджень та майбутнє нанотехнологій (4 год) Семінарське заняття №5 <i>Мета заняття:</i> Сформувати критичне розуміння етичних меж наукового пошуку; вивчити міжнародні стандарти захисту піддослідних та оцінити ризики впровадження нанотехнологій. <i>Зміст заняття:</i> розгляд історичних уроків (Нюрнберзький кодекс, Таскігі), Гельсінської декларації, вразливих груп населення у дослідженнях. концепція «Трьох R» (Replacement, Reduction, Refinement), права тварин vs Наукова необхідність. нанотехнології в медицині - етичні виклики: токсичність наночастинок, непередбачуваність довкілля. проблема «вдосконалення» людини: де межа між лікуванням і зміною природи?</p> <p>Семінарське заняття №6 <i>Мета заняття:</i> Опрацювати складні моральні дилеми, пов'язані з початком людського життя та маніпуляціями з генетичним кодом; навчитися аргументувати позиції «за» і «проти» у біоетичних дискусіях <i>Зміст заняття:</i> - обговорення гострих питань сучасності: етичні аспекти ЕКЗ (екстракорпорального запліднення). - сурогатне материнство: комерціалізація тіла чи допомога? - статус ембріона: коли починається «людина» з точки зору права та моралі? - генетичне тестування та скринінг: ризик дискримінації (генотипізм). - проблема «дизайнерських дітей»: вибір статі та характеристик майбутньої дитини. - моральна допустимість втручання в зародкову лінію людства. - ризики незворотних змін для майбутніх поколінь. - терапевтичне vs Репродуктивне (світовий досвід та заборони).</p>	4
4.	<p>Тема 2.1. Основи професійної комунікації у фізичній терапії. (4 год) Семінарське заняття №7 <i>Мета заняття:</i> сформувати практичні навички ефективної вербальної та невербальної комунікації у взаємодії «фізичний терапевт – пацієнт». <i>Зміст заняття:</i> – аналіз елементів професійного спілкування та типових бар'єрів комунікації;</p>	4

П/н	Теми семінаських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<p>– вправи на активне слухання, уточнення, перефразування, підсумовування;</p> <p>– відпрацювання невербальних сигналів (контакт очей, дистанція, темп мовлення);</p> <p>– міні-кейси: «перший контакт», «пояснення плану втручання».</p> <p>Семінарське заняття №8</p> <p>Мета заняття: розвинути вміння обирати стиль професійного спілкування та будувати довіру для підвищення мотивації і прихильності пацієнта до реабілітації.</p> <p>Зміст заняття:</p> <p>– порівняння стилів професійного спілкування та їх наслідків для взаємодії;</p> <p>– техніки формування довіри та партнерського підходу;</p> <p>– аналіз типових помилок комунікативної поведінки фахівця;</p> <p>– ситуаційні кейси: «низька мотивація», «сумніви щодо ефективності реабілітації».</p>	
5.	<p>Тема 2.2. Комунікація з пацієнтом та його родиною. (4 год)</p> <p>Семінарське заняття №9</p> <p>Мета заняття: сформувати навички адаптації комунікації до вікових, когнітивних та емоційних особливостей пацієнтів.</p> <p>Зміст заняття:</p> <p>– обговорення комунікаційних підходів із різними віковими групами;</p> <p>– відпрацювання пояснення цілей і методів фізичної терапії доступною мовою;</p> <p>– аналіз ситуацій непорозуміння та способів уточнення інформації;</p> <p>– кейси: «пацієнт не розуміє інструкцію», «високий рівень тривоги».</p> <p>Семінарське заняття №10</p> <p>Мета заняття: відпрацювати взаємодію з родиною/опікунами та підтримку пацієнта під час тривалої реабілітації з урахуванням етичних вимог.</p> <p>Зміст заняття:</p> <p>– моделювання бесіди з родичами: межі інформації, узгодження очікувань;</p> <p>– комунікація з доглядальниками: навчання без порушення автономії пацієнта;</p> <p>– робота з емоційними реакціями (страх, біль, фрустрація) у межах компетенції;</p> <p>– ситуаційні кейси: «тиск родини», «конфлікт очікувань», «потреба в підтримці».</p>	4
6.	<p>Тема 2.3. Комунікативні навички у складних і конфліктних ситуаціях. (6 год)</p> <p>Семінарське заняття №11</p> <p>Мета заняття: сформувати вміння розпізнавати причини конфліктів у реабілітаційній практиці та обирати конструктивну стратегію взаємодії.</p> <p>Зміст заняття:</p>	6

П/н	Теми семінаських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<p>– визначення типових причин і видів конфліктів у практиці фізичного терапевта;</p> <p>– аналіз поведінкових стратегій у конфлікті та їх наслідків;</p> <p>– обговорення професійних меж і правил комунікації в напружених ситуаціях;</p> <p>– кейси: «скарга пацієнта», «незадоволення результатами», «непорозуміння щодо плану».</p> <p>Семінарське заняття №12</p> <p>Мета заняття: відпрацювати техніки деескалації та професійної поведінки у спілкуванні з агресивними, немотивованими або критично налаштованими пацієнтами.</p> <p>Зміст заняття:</p> <p>– тренування фраз і дій для зниження напруги (спокійний тон, валідизація, рамки);</p> <p>– рольові ситуації: «агресивні висловлювання», «відмова виконувати рекомендації», «звинувачення фахівця»;</p> <p>– аналіз безпечної комунікації та запобігання ескалації;</p> <p>– коротка рефлексія після рольових вправ.</p> <p>Семінарське заняття №13</p> <p>Мета заняття: сформувати практичні підходи до профілактики професійного вигорання через розвиток комунікативної компетентності та саморегуляції.</p> <p>Зміст заняття:</p> <p>– обговорення зв'язку між комунікативним навантаженням і вигоранням;</p> <p>– техніки саморегуляції у складних контактах (пауза, дихання, внутрішній діалог);</p> <p>– формування меж і правил професійної взаємодії;</p> <p>– кейси: «емоційно виснажливі пацієнти», «повторювані конфлікти», «підтримка власної стійкості».</p>	
7.	<p>Тема 2.4. Комунікативна культура та професійний імідж фізичного терапевта. (4 год)</p> <p>Семінарське заняття №14-15</p> <p>Мета заняття: сформувати уявлення про складники професійного іміджу фізичного терапевта та відпрацювати правила комунікації в документації й електронному середовищі.</p> <p>Зміст заняття:</p> <p>– обговорення складників професійного іміджу (мовна культура, самопрезентація, етика поведінки);</p> <p>– аналіз типових помилок у діловому та професійному спілкуванні;</p> <p>– вправи з формулювання коректних записів у медичній документації (нейтральність, точність, етичність);</p> <p>– міні-кейси: «листування/повідомлення», «звернення пацієнта онлайн», «публічна комунікація фахівця».</p>	4
	Всього	30

5.2 Тематика практичних занять

Практичні заняття програмою не передбачені.

5.3 Тематика лабораторних занять

Лабораторні заняття програмою не передбачені.

5.4 Тематика самостійної роботи здобувачів

п/н	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності	Кількість годин
1	Тема 1.1. Поняття професійної етики та її місце у системі охорони здоров'я	Опрацювання лекційного матеріалу; підготовка конспекту з основних понять професійної етики та стандартів професійної поведінки фізичного терапевта; підготовка до усного опитування	4
2	Тема 1.2. Біоетичні основи професійної діяльності в галузі охорони здоров'я. Ятрогенії в медицині	Самостійне опрацювання навчальних матеріалів з етичних принципів взаємодії з пацієнтом; підготовка реферату з подальшим захистом на семінарському занятті	6
3	Тема 1.3. Спеціальні питання медичної етики.	Опрацювання навчальних матеріалів; виконання практичної роботи з аналізу етичних дилем і професійної відповідальності фізичного терапевта; підготовка до обговорення ситуаційних кейсів	6
4	Тема 2.1. Основи професійної комунікації у фізичній терапії	Опрацювання лекційного та семінарського матеріалу; підготовка мультимедійної роботи над ситуаційними кейсами з питань професійної комунікації фізичного терапевта	8
5	Тема 2.2. Комунікація з пацієнтом та його родиною	Самостійне опрацювання навчальних матеріалів; аналіз типових комунікативних ситуацій у реабілітаційній практиці; підготовка до усного опитування та тестового контролю	8
6	Тема 2.3. Комунікативні навички у складних і конфліктних ситуаціях	Опрацювання навчальних матеріалів; виконання практичної роботи з аналізу конфліктних і кризових комунікативних ситуацій; підготовка ситуаційних кейсів	8
7	Тема 2.4. Комунікативна культура та професійний імідж фізичного терапевта	Аналіз навчальної літератури; підготовка мультимедійної презентації з питань професійного іміджу та комунікативної культури фізичного терапевта	6
ВСЬОГО			46

6 Інформація про індивідуальне завдання

Робочою програмою навчальної дисципліни «Професійна етика та комунікативна культура» передбачено виконання індивідуальних навчальних завдань як складової поточного контролю результатів навчання. Індивідуальні завдання спрямовані на поглиблення та систематизацію теоретичних знань здобувачів вищої освіти, розвиток етичного мислення, комунікативної компетентності, а також формування здатності застосовувати набуті знання у професійно орієнтованих ситуаціях діяльності фізичного терапевта.

Індивідуальні навчальні завдання реалізуються у формах практичних (ситуативні кейси) робіт, рефератів і мультимедійних презентацій відповідно до змісту навчальної дисципліни, тематики семінарських занять і програмних результатів навчання.

6.1 Орієнтовні теми практичних завдань (ситуативних кейсів)

1. Аналіз професійної відповідальності фізичного терапевта у типових етичних дилемах реабілітаційної практики.
2. Визначення меж професійної компетенції фізичного терапевта у складних клінічних та організаційних ситуаціях.
3. Аналіз співвідношення користі та ризику під час прийняття рішень у фізичній терапії.
4. Оцінка етичних аспектів відмови пацієнта від реабілітаційного втручання та професійної реакції фахівця.
5. Аналіз міжпрофесійної взаємодії у реабілітаційній команді з позицій професійної етики.
6. Визначення причин та наслідків професійних конфліктів у мультидисциплінарній команді.
7. Оцінка етичних ризиків під час передачі інформації про пацієнта між членами команди.
8. Аналіз комунікативної поведінки фізичного терапевта у конфліктних ситуаціях з пацієнтом.
9. Узагальнення стратегій деескалації конфліктів у реабілітаційній практиці.
10. Аналіз ролі комунікативної компетентності у профілактиці професійного вигорання фізичного терапевта.
11. Оцінка типових помилок професійної комунікації у роботі з агресивними або немотивованими пацієнтами.
12. Аналіз етичних і комунікативних аспектів роботи фізичного терапевта в умовах обмежених ресурсів.

6.2 Орієнтовні теми рефератів

1. Етичні принципи взаємодії фізичного терапевта з пацієнтом у сучасній реабілітаційній практиці.
2. Повага до гідності та автономії пацієнта як основа професійної діяльності фізичного терапевта.

3. Інформована згода у фізичній терапії: етичні та практичні аспекти.
4. Конфіденційність і захист персональних даних пацієнта у діяльності фізичного терапевта.
5. Етичні особливості роботи з пацієнтами різних вікових груп.
6. Професійна взаємодія з пацієнтами з інвалідністю та обмеженими можливостями: етичний вимір.
7. Етичні аспекти планування та реалізації індивідуальної програми фізичної терапії.
8. Комунікація з пацієнтом як чинник прихильності до реабілітаційного процесу.
9. Баланс між професійною відповідальністю та правом пацієнта на вибір.
10. Значення етичної культури фізичного терапевта для якості реабілітаційної допомоги.
11. Етичні виклики у роботі фізичного терапевта з хронічними пацієнтами.
12. Професійна етика як складова пацієнтоорієнтованого підходу у фізичній терапії.

6.3 Орієнтовні теми презентацій

1. Основи професійної комунікації у діяльності фізичного терапевта.
2. Вербальна та невербальна комунікація у реабілітаційному процесі.
3. Стили професійного спілкування та їх вплив на взаємодію з пацієнтом.
4. Формування довіри у взаєминах «фізичний терапевт – пацієнт».
5. Комуникативна культура як складова професійного іміджу фізичного терапевта.
6. Самопрезентація фізичного терапевта у професійному середовищі.
7. Мовна культура та етика професійного спілкування у фізичній терапії.
8. Комунікація у медичній документації: етичні та професійні вимоги.
9. Особливості професійної комунікації фізичного терапевта в електронному середовищі.
10. Вплив професійного іміджу фізичного терапевта на довіру пацієнтів.
11. Типові помилки професійної комунікації та шляхи їх подолання.
12. Значення комуникативної культури для професійного розвитку фізичного терапевта.

7 Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання:

У випадку застосування дистанційного формату навчання освітня взаємодія між викладачем і здобувачами вищої освіти здійснюється з використанням цифрових освітніх платформ. Основним середовищем для організації навчальної діяльності є Google Classroom, у межах якого здобувачам надається доступ до навчально-методичних матеріалів, завдань для самостійної та індивідуальної роботи, а також інформаційних оголошень. Синхронна взаємодія під час лекційних і семінарських занять у дистанційному

режимі забезпечується за допомогою сервісів онлайн-комунікації, зокрема Google Meet.

Участь здобувачів вищої освіти в дистанційних заняттях передбачає їх підключення до навчальних заходів у форматі відеоконференцій. Відповідальність за наявність технічних засобів, стабільного доступу до мережі Інтернет і належної якості з'єднання покладається на здобувача вищої освіти.

Освітня діяльність у дистанційному форматі реалізується із застосуванням персональних комп'ютерів, ноутбуків або мобільних пристроїв, підключених до мережі Інтернет, що забезпечує можливість виконання практичних, самостійних та індивідуальних завдань, участі у формах поточного й підсумкового контролю, у тому числі тестуванні, а також постійної комунікації з викладачем і навчальною групою.

Для забезпечення оперативного обміну інформацією та підтримання організаційного і навчального зворотного зв'язку додатково використовується корпоративна електронна пошта.

За умови проведення занять у очному форматі навчальний процес здійснюється на базі університету з використанням навчальних аудиторій, обладнаних технічними засобами для мультимедійного супроводу занять. Матеріально-технічне оснащення аудиторій відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам і створює умови для ефективного засвоєння здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

- 1) Робоча програма навчальної дисципліни
- 2) Силабус дисципліни
- 3) Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
- 4) Перелік основної й додаткової літератури вказано в робочій програмі,

8 Політика дисципліни

Політика щодо	Зміст політики
Політика щодо академічної доброчесності	У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Усі навчальні роботи мають виконуватися самостійно та відображати реальний рівень засвоєння навчального матеріалу і здатність до аналізу та узагальнення. Виявлення плагіату, списування або інших форм академічної недоброчесності є підставою для неприйняття та незарахування відповідного виду роботи.
Використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань з дисципліни	Засоби штучного інтелекту дозволяється використовувати виключно як допоміжний інструмент для ознайомлення з тематикою, уточнення термінів або попереднього структурування матеріалу. Подання результатів, створених із використанням ШІ без самостійного опрацювання, як власних навчальних досягнень не допускається.

Використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Під час підготовки навчальних завдань здобувачі вищої освіти можуть користуватися матеріалами з відкритих інформаційних ресурсів за умови коректного оформлення посилань і обов'язкового зазначення першоджерел відповідно до вимог академічної доброчесності.
Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології	Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися норм професійної етики, правил внутрішнього розпорядку Університету, а також принципів поважної, коректної та толерантної поведінки в освітньому середовищі.
Відвідування	Участь у лекційних і семінарських заняттях є обов'язковою складовою освітнього процесу. У разі відсутності з поважних причин здобувач вищої освіти має завчасно поінформувати викладача та виконати визначені завдання для відпрацювання пропущеного матеріалу.
Дедлайни	Навчальні завдання підлягають виконанню та поданню у строки, встановлені робочою програмою дисципліни або викладачем. Порушення термінів без обґрунтованих причин може призвести до зниження оцінки або незарахування завдання.
Визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Результати навчання, отримані в інших закладах вищої освіти або в межах програм академічної мобільності, можуть бути зараховані відповідно до чинних нормативних актів і внутрішніх положень Університету.
Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Зарахування результатів навчання, набутих у межах неформальної та/або інформальної освіти, здійснюється відповідно до встановленого в Університеті порядку та чинних нормативних вимог (платформи: Physiopedia Plus, Академія НСЗУ, Prometheus)
Порядок відпрацювання пропущених занять	Пропущені з поважних причин заняття підлягають відпрацюванню шляхом виконання індивідуальних завдань або їх захисту у строки, визначені викладачем.
Оцінювання	Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до затверджених критеріїв, правил і положень, що регламентують освітній процес.

9 Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача

9.1 Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Підсумкове оцінювання з навчальної дисципліни здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти впродовж семестру відбувається шляхом поточного контролю, який проводиться під час лекційних і семінарських занять, а також на основі результатів виконання

самостійних та індивідуальних навчальних завдань. Поточний контроль має на меті визначення рівня опанування здобувачами теоретичних положень дисципліни, сформованості професійно орієнтованих умінь і навичок, розвитку здатності аналізувати етичні та комунікативні ситуації й аргументовано застосовувати набуті знання у професійній діяльності фізичного терапевта.

У межах поточного контролю використовуються різні форми перевірки навчальних досягнень, зокрема: усні відповіді під час лекційних і семінарських занять; оцінювання виконання та захисту презентацій і рефератів; перевірка практичних і аналітичних робіт; розв'язання та обговорення ситуаційних кейсів; виконання тестових завдань. Зазначені види діяльності дозволяють комплексно оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу та ступінь сформованості професійних компетентностей.

Результати виконання самостійної та індивідуальної роботи враховуються при визначенні підсумкової оцінки з дисципліни та є її невід'ємною складовою.

Здобувач вищої освіти, який за підсумками поточного оцінювання не набрав установленної мінімальної кількості балів (60 балів), вважається таким, що не виконав вимоги навчальної дисципліни, та має академічну заборгованість.

9.2 Методи контролю та оцінювання

У межах опанування навчальної дисципліни застосовується система контролю й оцінювання, спрямована на всебічну перевірку навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Оцінювання орієнтоване на визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу, сформованості професійно орієнтованих умінь і навичок, а також здатності здобувачів аналізувати навчальні та професійні ситуації, робити узагальнення і аргументовано викладати власні висновки.

Контроль результатів навчання здійснюється з використанням різних форм і методів, зокрема усних відповідей під час лекційних і семінарських занять, перевірки письмових та аналітичних завдань, виконаних у межах самостійної роботи, оцінювання презентацій і рефератів, а також розв'язання та обговорення ситуаційних кейсів. Додатково застосовується тестовий контроль, що дозволяє оперативно оцінити рівень засвоєння основних положень дисципліни.

Використання поєднання різних методів контролю забезпечує комплексний характер оцінювання, підвищує його об'єктивність і відкритість, а також створює можливість повноцінно визначити ступінь сформованості програмних результатів навчання здобувачів вищої освіти.

9.3 Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з дисципліни «Професійна етика та комунікативна культура» здійснюється на підставі виконання та представлення навчальних завдань, передбачених робочою програмою дисципліни, з урахуванням установлених критеріїв і показників якості виконання.

Критерії оцінювання захисту презентацій, рефератів, практичних робіт і ситуаційних кейсів:

1 бал – робота виконана фрагментарно; тема розкрита поверхово або частково не відповідає змісту завдання; виклад матеріалу є нелогічним або неструктурованим; допущені суттєві помилки у змісті чи використанні професійної термінології; здобувач не демонструє здатності пояснити або обґрунтувати поданий матеріал і не може дати вичерпні відповіді на запитання.

2 бали – завдання виконано на прийнятному рівні; основні положення теми висвітлені, однак без належної повноти або глибини; структура роботи загалом простежується, проте має окремі недоліки; допускаються поодинокі змістові чи термінологічні неточності; відповіді на запитання переважно правильні, але не завжди достатньо аргументовані.

3 бали – завдання виконано повністю та у відповідності до теми; матеріал подано послідовно, логічно й структуровано; зміст роботи відповідає поставленій меті та завданням; професійна термінологія використовується доречно і коректно; здобувач впевнено аргументує власні положення та демонструє цілісне розуміння навчального матеріалу.

Критерії оцінювання усних відповідей під час семінарських занять:

1 бал – відповідь має уривчастий характер; основні поняття подані з помилками або неточно; відсутнє логічне обґрунтування та узагальнення викладеного матеріалу.

2 бали – відповідь загалом відповідає змісту питання, проте є недостатньо розгорнутою або частково неаргументованою; можливі окремі неточності у формулюваннях; використовується базовий рівень фахової термінології.

3 бали – відповідь є повною, логічно вибудованою та переконливою; ключові поняття визначені правильно; здобувач демонструє розуміння причинно-наслідкових зв'язків і впевнено оперує професійною термінологією.

Критерії оцінювання доповнень до відповідей під час опитування:

1 бал – доповнення містить окрему інформацію за темою без пояснення її значення або взаємозв'язків з іншими аспектами питання.

2 бали – доповнення є змістовним, логічно узгодженим з основною відповіддю, розкриває додаткові аспекти теми та містить аргументоване пояснення.

Критерії оцінювання презентації, доповідей, рефератів

Критерії оцінювання презентації, реферату

Кількість балів	Відповідність поставленому завданню	Аналітична складова та узагальнення	Розкриття основних ідей	Організація та логіка викладу
4–5 балів	Робота повністю відповідає заявленій темі та чітко орієнтована на досягнення поставленої мети; зміст є доречним і зосередженим на предметі розгляду	Матеріал опрацьований на високому рівні, результати проаналізовані та узагальнені; сформульовано аргументовані й змістовні висновки	Основні ідеї чітко окреслені, логічно пов'язані між собою та всебічно розкривають тему	Подання матеріалу є послідовним і впорядкованим; структура роботи цілісна, логіка викладу зрозуміла, завершення підсумовує ключові результати
2–3 бали	Зміст роботи загалом відповідає темі, однак окремі фрагменти мають другорядний або недостатньо пов'язаний характер	Узагальнення виконано частково; окремі висновки потребують уточнення або глибшого обґрунтування	Основні ідеї визначені, проте подані нерівномірно або перевантажені деталями без чіткої ієрархії	Логіка викладу загалом збережена, але наявні окремі порушення послідовності чи структурної цілісності
1 бал	Зміст має слабкий або фрагментарний зв'язок із темою; мета роботи реалізована неповною мірою	Узагальнення поверхові або несистемні; висновки не впливають із наведеного матеріалу	Основні ідеї окреслені частково або подані без достатнього пояснення та аргументації	Структура роботи невиразна; матеріал викладено хаотично, що ускладнює розуміння теми

Критерії оцінювання виконання практичних завдань (ситуативних кейсів)

Оцінювання практичних робіт з дисципліни «Професійна етика та комунікативна культура» здійснюється з урахуванням якості виконання завдань, рівня їх осмислення та результатів усного представлення й обговорення. Метою оцінювання є визначення сформованості у здобувачів вищої освіти здатності застосовувати етичні норми та комунікативні підходи у професійно орієнтованих ситуаціях діяльності фізичного терапевта, аналізувати складні випадки взаємодії з пацієнтами, їхніми родинами та членами мультидисциплінарної команди, а також аргументовано обґрунтовувати власні професійні рішення.

5 балів – практична робота виконана в повному обсязі та відповідає темі заняття; завдання розкрито з урахуванням етичних принципів і особливостей професійної комунікації у фізичній терапії; використовується коректна фахова термінологія; аналіз ситуацій або запропонованих кейсів є послідовним і

логічно вибудованим; висновки обґрунтовані та узгоджені зі змістом роботи; під час захисту здобувач упевнено презентує результати, аргументує власну позицію та надає змістовні відповіді на запитання.

3-4 бали – практичне завдання виконано загалом правильно, однак містить окремі неточності в аналізі ситуації або формулюванні висновків; логіка виконання збережена, проте обґрунтування окремих положень є недостатньо розгорнутим; під час усного захисту здобувач демонструє розуміння основного змісту роботи та здатний відповісти на більшість запитань, хоча аргументація є неповною.

1-2 бали – практична робота виконана частково або з істотними помилками; етичні та комунікативні аспекти теми розкрито поверхово; відсутній чіткий зв'язок між теоретичними положеннями дисципліни та аналізом практичної ситуації; результати подано фрагментарно або без належного пояснення; під час захисту здобувач відчуває труднощі з аргументацією та не може обґрунтовано відповісти на поставлені запитання.

9.4 Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів за темами занять

Поточне оцінювання та самостійна робота											ПТ	ДБ
Модуль 1					Модуль 2							
	1.1	1.2	1.3	тест	2.1	2.2	2.3	2.4	тест			
	8	11	8	13	11	8	8	11	13	91	9	
Розподіл балів за видами діяльності:												
УО	3	3	3		3	3	3	3		21		
Р		5								5		
П					5			5		10		
З		3			3			3		9		
ПЗ(СК)	5		5			5	5			20		
	40 бали					51 бал						
	Загальна рейтингова оцінка										100	

Умовні позначення, що використовуються в таблиці:

ДБ – додаткові бали

ПТ – підсумок по темах та СР

УО – усне опитування на семінарському занятті

Р – написання реферату

П – створення презентації

З – захист презентації, реферату на семінарському занятті

ПЗ(СК) – виконання практичного завдання (ситуативного кейсу)

Розподіл балів за видами діяльності

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Усне опитування на семінарських заняттях	3	7	21	Залік
Підготовка презентацій	5	2	10	
Підготовка рефератів	5	1	5	
Практичне завдання (ситуативні кейси)	5	4	20	
Захист рефератів, презентацій на семінарських заняттях	3	3	9	
Тестування	13	2	26	
Додаткові бали за участь в студентських конференціях, круглих столах, тощо	9	1	9	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік : 21+10+5+20+9+26+9 = 100				

9.5 Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90 - 100 балів	«зараховано» /«passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів		Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів		Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59 балів	«не за-	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки

F	1-29 балів	раховано»/ «failed»	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу
----------	----------------------	------------------------	--

10 Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Кітура Г. Я. Професійно-комунікативна культура медичного працівника як складова фахової підготовки // Медична освіта / Medical Education. – 2020.
2. Коваленко В.В., Юденко О.В., Джигун Л.М., Томіч Л.М., Добровольська Н.А./ Психологічна складова комплексної реабілітації ветеранів війни засобами адаптивного спорту та кінезіології/ Наукові інновації та передові технології (Серія «Педагогіка») – 2025 - № 11(51) 2025 с. 1918-1927 [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11\(51\)-1918-1927](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51)-1918-1927)
3. Рогачевський О.П., та ін. Професійна комунікація. Протоколи спілкування «лікар–пацієнт» : навч. посібник. — Україна : Вид-во, 2024. — 212 с.
4. Сушик І. В. ЕДС/П Основи професійної етики : навч. посібник / І. В. Сушик. – Львів : ЛНТУ, 2020. – 196 с.
5. Утюж І. Г., Мегрелішвілі М. О. Етичні проблеми в медицині : навч. посібник / І. Г. Утюж, М. О. Мегрелішвілі. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. – 140 с.
6. Чабан О. С., Хаустова О. О., Коваль І. А. та ін. Комунікативні навички лікаря : підруч. для студентів вищих мед. навч. закладів / за заг. ред. О. С. Чабана. – Київ : Видавець Заславський О. Ю., 2021. – 429 с.

Додаткова література

1. Федчишин Н. О. Професійно-комунікативна культура медичного працівника : зб. матеріалів / Н. О. Федчишин. – Тернопіль : ТДМУ, 2021. – 184 с.
2. Луцак С.М., (ред.) Українська мова за професійним спрямуванням : охорона здоров'я. — Київ : ..., 2023. — 280 с.

Інформаційні ресурси

1. Гутор Л. Філософські та морально-етичні аспекти професійної підготовки медиків / Л. Гутор // Мир педагогіки і психології. – 2025. – № 1. – URL: <https://mir.dsru.edu.ua/article/view/331192/328603>
2. Ефективні комунікації в закладах охорони здоров'я : підручник [Електронний ресурс]. — Міністерство охорони здоров'я України. — Режим доступу: https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/Комунікації/Comms_textbook__final_web.pdf
3. Nursing Ethics and Deontology : навч. матеріали [Електронний ресурс]. — КНМУ. — Режим доступу: https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/03/n-ethics-2v-en_b21.pdf